ס. שם ל"ח וע"א, רמב"ס ברכות ח, ד]: ע. לשון הרמב"ם בפרק ח' מהלכות ברכות [הלכה ד]:

ציונים לרמ"א

7) תרומת הדשן סימן כ"ט וב"י [ד"ה תמרים] בשם הטור:

עמרת זקנים

פוויד?"א מפלוימן או וויינקסלין כשהן מבושלין ומרוסקין לגמרי בורא פרי האדמה (ב"ח קעט, א סוף הדיצור):

הגהות והערות

ובן עיין בכרכת חליהו הערה 6 בהסבר דברי הגר"א כאן:

נגן עיין רים סימן ר"ת סעיף ח' [בהגה]:

(גליון מ"א) (ד) תוספת מהדורת פארינק מקע"ט:

נהן אכן כמלכושי יו"ט שס כתב דלדברי החולקין גם בתמרים מברך שהכל:

וו) החידוק כין מיעכן כיד או ע"י בישול לא כחוב מדרישה שם רק מחלק בין שמיעכן עד שנעשה משקה או שבלבל מראיתו ועדיין תורת אוכל עליו, ועיין נהגהות רעק"א ס"ק ה שגם הוא מליין לדברי הפרישה

:כמן וז כ"ה כלפו"ר. המקור זיים והנתיב חיים הגיהו -שנתמעכו קלת, אך המחלית השקל מקיים את הגירסא הראשונה. ועיין פרמ"ג:

תוקן ע"פ המקור [11]

מיים ולצושי שרד: ט] כ"ה נדפו"ר. הנמינ זיים הגיה - שמיעכן קלת, יהוא המשך להגהחו לעיל -

מתרים שנמעכו קלת. עיי"ם בהגהות והערות: תוקן ע"פ פרי מגדים [נ מקור חיים ולפושי שרד:

זא] תומפת לפו"ל: זבן נוסף ע"פ הלכושי

שרד: זגן תוקן ע"פ המקור חיים ולבושי שרד:

ועיין סעיף ג': יח ויש אומרים לברך כו'. יו נרסה לי דוקם בגדגדניות שנתבשלו יש ונימוחו לגמרי. וכן כתב מהרי"ק שורש (מ"ה) [מג] אבל בתמרים ישנחמעכו לגמרי וו לא פליג, וסבירא ליה כהרמב"ם [גרכות ח, ד] והטור דמברך בורא פרי העץ. יי וכן

> משמע סימן ר"ד סעיף (י"ב) [יא] ייי שכתב אפילו הם כתושים ביותר, ולא פליג רמ״א. וגם בדרכ<mark>י</mark> משה סימן ר"ד ואות דן משמע <mark>דס"ל כהרב ב"י. וגם בתרומת</mark> <mark>הדשן [סימן כט] אפשר דמודה</mark> בתמרים שמיעכן ייו כהרמב"ם<mark>.</mark> ^(cd) וגם בגדגדניות שנתבשלו כתב

ומברך עליהם כורא פרי העץ ולכסוף כרכה מעין שלש: הגה ^ה ולפי זה הוא הדין בלטווער"ן הנקרא ^ם פווידל"א מברכין עליהם בורא פרי העץ יה [טו] ויש אומרים לברך עליהם <mark>ע</mark>ליהם (יד) שהכל ייו וטוב לחוש לכתחלה לברך שהכל (ד) אבל אם פירך (בורא פרי העץ (טו) יצא כי כן נראה עיקר: <mark>ושסן וז"ל שנימוחים לגמרי מברך</mark>

שהכל. ולא דמי (מ*י) לבשמים שחוקים בסימן (ר"ד) [ר"ג] יו סעיף ז', דהתם דרך לכתוש ולשחוק כל הבשמים משום הכי חשיבי קיימו <mark>ב</mark>מילתייהו, מה שאין כן בדבר אחר שאין דרכו תדיר להיות מעוך <mark>ו</mark>מרוסק, ואע"פ שאין החילוקים האלו ברורים, מכל מקום לא יהא <mark>א</mark>לא ספק ומברך "שהכל, עכ"ל. וברוקח [סימן שמא] כתב וז"ל, ממרים כתושים מבושלים בורא פרי העץ, והוא טריא״ק, עכ״ל:

פרי קיים, דפרי עיקר כו'. ועוד ראייה ממה שכתב הטור סימן ר"ה, דאפילו נחתך לחתיכות דקות לא הפסיד הברכה. וגם כאן כתב הטור בהדיא שהר"י מודה לדברי הרמב"ם בזה. והדקדוק של תרומת הדשן מפירוש רש"י שזכרנו, תמוה לי, אדרבה נידוק מן הגמרא [ברכוח שם] איפכא, דאמרינן אמר רב אסי האי חמרי של תרומה מותר יש לעשות מהן טרימא, ואסור לעשות מהן שכר. ואי סלקא דעתך דמרוסק הרבה אין דינו כטרימא, לא הוי

(ד) אכל אם בירך בורא פרי העץ יצא כי כן נראה עיקר.

האי עיקר הוא עיקר ברור, ואין מקום אתי ליישב שלא לברך בורא

פרי העץ. כי מה שכתב מהרא"י בתרומת הדשן סימן כ"ט, דכיון

שכתב רש"י [ברכות לח, א ד"ה] טרימא מברך בורא פרי העץ, היינו

מ"ז מגן דוד

כתוש קלת ואין מרוסק לגמרי.

משמע דבמרוסק לגמרי אמרינן

שהכל. כבר השיג עליו ב"י סוף

סימן ל"ד [ד"ה נחרומת] ממה שכתב

הרמב"ם [ברכות ח, ד], דאפילו

מיעכן ועשאן כעיסה מברך בורא

פרי העץ. ועוד הכיא ראיה מדברי

הטור סימן ר"ד, במחלוקתו עם

חביריו, שהכל מודים כשממשו של

ליה לרב אסי לאסור בעשיית שכר, שהוא כבר כלה כל ממשות התמרים, ואין שם אלא טעם בעלמא, כמו שכתבו התוספות בפרק כילד מברכין דף ל"ח [ע"א] ד"ה האי דובשא, והיה לו לומר רבוחא דאפילו יש עדיין ממשות, אלא שהוא מרוסק הרבה דאסור, וזה ודאי הוכחה גדולה, דכל שיש עדיין הממשות שם, הוא עיקר הפרי עדיין. ומדברי רש"י אין נראה לדקדק לאסור, חדא דהא גם הטור כתב כן, תמרים שכתשן קלת כו', ואח"כ מסיק כרמב"ם דעשה מהן עיסה דמברכין בורא פרי העץ. והא דנקט רש"י כתשן קלת, נראה דבא לפרש פירוש החיבה של טרימא, למה קורין אוחו כך, ופירש בזה שכוחשין אוחו קצח ולא לגמרי, כך הוא ביאור של חיבח טרימא. ונראה שהוא כעין טרגים, שזכר בפרק כילד מברכין דף ל"ז [ע"א], פירש רש"י [ד"ה טרגים] שהוא באם נחתך חדא לחלת, וכן הוא בלשון יון קורין לשלשה טר"י. וכן מבואר כונח רש"י שכתב [שם לה, א] ושם טרימא, כל דבר הכחוש קלח ואינו מרוסק לגמרי, עכ"ל. משמע שדרך כלל פירש לשון טרימא בכל מקום. [ו]חלמודא דנקט כאן טרימא, היינו משום דהיו רגילין לעשוח מאכל באופן זה מן החמרים, ואורחה דמלחא נקט. ואי הכי נמי דבמרוסק היטב הוה דינא הכי. ווחו דגם בנדרים [ביו"ד] 🕮 סימן רי"ו [סעיף יג] אמרינן, הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים. משמע דבכתושי תמרים ודאי אסור כל שיש ממשות התמרים עדיין. והכי נמי כן הוא. ותו דבסמוך [סעיף י] מביא אפילו במי בישול הפירות דלהרא"ש מברך בורא פרי העץ, אם יש בהם טעם פרי. ואע"ג דכתב שם לשון ואפשר כו', מכל מקום כאן ביש ממשוח של הפרי, פשיטא דפשיטא הוא. ע"כ נראה לענ"ד דהמברך לכחחלה בורא פרי העץ על הפאווידל"א של פלוימ"ן, או של קירש"ן, אין עליו חשש כלל ושפיר עביד, כיון שברכח בורא פרי העץ יש לה מעלה על ברכת שהכל, כיון שהיא ברכה מבוררת כדלקמן. ייי ועוד ראייה ממה שכתוב בסימן (י"ג) [רג] [סעיף ז] ייג, בשמים שתוקים ומעורבים עם סוק"ר, הבשמים עיקר ומברכים עליהם כדין ברכח אותן בשמים, עכ"ל. יים הרי דאפילו שחוקים לגמרי לא הפסידו ברכחן, ובכל יום אנו נוהגין כשמבשלין תפוחים עד שנתרסקו לגמרי שמברכים עליהם בורא פרי העץ וכמו שכתוב בסעיף י"ב, בין מבושלים כו". דודאי הוין מרוסקים ע"י

מתמרים שמיעכן ביד " ועשה מהם עיסה והוציא ⁵

מהם גרעיניהם אפילו הכי לא נשתנית כרכתן

באר הימב

(יד) שהכל. עיין באר היטב. ועיין בשיורי כנסת הגדולה [הגב"י אות ט] לוקר, לכן יצרך צורא פרי העץ, ע"כ. וכן בתשובת פניס מאירות [סלק א] סימן ובתשובותיו [בעי חיי] סימן ס"ד מה שכתב בזה:

ס"ה הכריח דמברך בורא פרי העץ, דלא כט"ז. ומנאחי דיש לברך שהכל על מרנצי"ן מרוקחין, וכן נוהגין בכל מדינות ישמעאל, באר היטב אשר לפני.

[ס"ק ז]. (וכן פסק בספר אליה רבה סימן רג ס"ק ב לברך שהכל על מרגצי"ן מרוקחין, הגא"א): (יד) שהכל. זהו דעם תרומת הדשן. והיינו דוקם בגדגניות כגון פאווידל"א שנתבשלו ונימוחו לגמרי, אבל בחמרים שנחמעכו, לא פליג החרומת הדשן וסבירי ליה כהרמב"ם דמברך בורא פרי העץ, עיין מ"א [ס"ק יח]. ועולת תמיד [ס"ק ה]: (טו) יצא. ט"ו [ס"ק ד] האריך והעלה דהמברך לכתחלה טורא פרי העץ על הפאווידל"א של פלומי"ן או קירש"ן, אין עליו חשש ושפיר עביד, כיון שברכת בורא פרי העץ יש לה מעלה על ברכת שהכל. ובכל יום אנו נוהגין כשמבשלין תפוחים עד שנתרסקו לגמרי, שמברכין עליהם בורא פרי העץ. וכמו שכחוב סעיף י"ב בין מבושלים כו', ובודאי הוי מרוסקין על ידי הבישול וליח כאן ביח מיחוש ברכה לבטלה, עכ"ל. והב"ח

ביאור הגר"א

בחוץ לארץ, דלכן המיקל בארץ כו׳, משום דספקו בחוץ לארץ מותר. והוא הרין לענין ברכה, דקי"ל כדברי המיקל, דספק ברכות להקל. וכמש"ל 🕮 דזהו שאמרו כרבי עקיבא דמיקל: [טז] ויש אומרים כוי. כפירוש רש״י

שם [לח, א] סוף ד"ה טרימא כו', ואינו מרוסק. וכן כתב הטור. וחולקין על הרמב"ם [ברכות ח, ד] ושו"ע שכתבו ועשה מהן עיסה:

לבושי שרד

(טו) מ"ז סק"ד לעשות מהן מרימא. דאקור להפקיד את התרומה, אכל טרימא לא מיקריא הפסד דבמילתה קמייתא קאי, אבל כשעושה שכר (פירוש יין שרף שעושין מחמרים), הוי ליה הפסד. וע"ש בגמרא [ברכוח לה, א] דמה שלא הוי הפסד בחרומה מברכין עליהם בורא פרי העץ, דבמילחא [קמייתא] או קיימא: (מ) שם ותו דגם בנדרים ביו"ד סימן רי"ז אמרינן. כנ"ל: (יי) שם ועוד ראיה ממה שכתוב בסימן ר"ג בשמים. כל"ל: (ימ) שם הרי דאפילו שחוקים. ולא רלה בחילוק שבמ"א, כי התרומת הדשן בעלמו סיים שאין החילוקים

הגהות רעק"א

ה) (מג"א סקי"ח) נראה לי דוקא בגדגדניות שנתבשלו ונמוחו לגמרי. עד שאין שם אוכל עליהם ונעשה כמשקה, כן כתב פרישה [דרישה אות ד]:

ברורים: (יע) מג"א סקי"ה ונימוחו לגמרי. מחלק בין נחמעך לנמוח לגמרי, שאז נפסדת מהוחו, ואינו ניכר כלל, מה שאין כן בנחמעך, ניכר עכ"פ מהות החמרים. ועיין מ"ל סימן ר"ד סעיף קטן כ"ב: (כ) שם וכן משמע סימן ר"ד סעיף י"א שכתב אפילו. כל"ל: (מ) שם וגם בגודגדניות שנתבשלו. פירוק

אף בנימוחו לגמרי, דהיינו על ידי בישול, סיים שאין החילוקים ברורים, ממילא נוחמען שניכר לורחו מודה: (מל*) שם לבשמים שחוקים בסימן ר"ג סעיף

אוצר מפרשים

ו (שם) שהכל עכ"ל. עיין (שו"ת) חתם סופר [חלק] או"ח סימן נ": ז (מג"א מקי"ה) שנתמעכו קצת לא פליג וכו'. בתמרים שמעיכן קצת כהרמב"ם,

וחתם מופר)

כמותו דאוסר בכפניות, עכ"ל.

ונשאלתי שהוא סותר דברי

הגמרא בפרק ו' דברכות, דשם

אמרינן להדיא דף ל"ו ע"ב,

דבשאר אילנות מודים רבנן

לרבי יוסי, וע"ש. ולכאורה היא

סמוה באמת. והנה הר"ש

[ערלה שם ד"ה ואין מרכיבין]

המא נמי הירושלמי שהוא

כדעת הרע"ב, ותימה שלא

הכיא כלל הש"ס דילן. והשבחי,

דוראה לפענ"ד דלפי מה דגרסינן שם בגמרא ברכות

אח"כ, והילכתא כמר בר רב

אשי, דורק את האביונות ואכל

את הקפריסין, ומדלגכי ערלה

לאו פרי הוא לענין ברכה נמי

לאו פרי היא. והנה הרא"ש

[שם פ"ו סימן ג] לא גרים ליה,

ופוסק דמיד הוי פרי. אבל

הרי"ף [כה, כ] גרים ליה שפיר.

במפורשים

מהרש"ל [נרכות שם ד"ה

תוספות]. ולפ"ז נראה דהר"ש

והרע"ב גרסינן בש"ס, וסברי

להו דלא כדקאמר מחלה דרבנן

מודים בשאר פירות, רק ס"ל

כדקאמר מעיקרא, דגם בשאר

אילנות לא הוי פרי. ומה דפריך לעיל [בנמרא שם] ממשנה

דשביעית [פ"ד מ"י], יש לומר

דאין דומה שביעית לערלה.

ולרבי יוסי מודה דלשביעית

הוי סמדר לאו פרי, דשביעית קיל, אבל ערלה דחמור, הוי

נמי סמדר פרי. וזה בסמדר,

אבל בשאר אילנות הוי שביעית וערלה שרין, לכך קאמר משיוליאו. אבל לרבנן אם לגבי

ערלה לאו פרי הוא, גם לענין

שביעים לאו פרי הוא. לא

סמדר ולא שאר אילנות. וברכה

דומה לערלה, וכיון דקיי"ל

כמסקנת הש"ס דקאמר והלכתא כמר בר רב אשי, ס"ל

דלרבנן בכל אילנות לאו פרי

הוא. לכך שפיר כתב (הר"ע

מברטנורא], דרבי יוסי לטעמיה

ואין הלכה כמותו. ופוסק

כהירושלמי וכמסקנת הש"ס

ועיין

אשל אברהם

לתוספות, וי"ל כמו שכתב הר"ע ברטנורא [שם ד"ה ומוחרים ברבעי] והר"מ [בפירוש המשניות שם ד"ה ואסר בערלה] והביא התוספות יום טוב שם ד"ה ומותרין, רבעי יש למילף בכל הלכוחיו מערלה אלא דיש היקש ממעשר שני והתם אכילה כתיב, ונאמר גרעין מר אין ראוי לאכילה כך והוא הדין קליפת רמון אין ראוי לאכילה כך כי אם בדוחק גדול, ומשום הכי (חמור) [פטור] מרבעי. ולפי זה מה שכחבו הט"ז [יו"ד סימן רלד ס"ק א] וש"ך שם מאת, ורבעי לא כחיב אח, קשה דממעשר שני יליף כמו שכחבתי, גם קלת קשה דלא היה לסתום ביו"ד [סימן] רל"ד [סעיף א] והיה לכתוב גרעין מחוק נוהג רצעי דהוה גוף פירי וראוי לאכילה והוא הדין מעשר שני נוהג בו. ומכל מקום אין ראיה לומר קליפת מרנלי"ן גוף הפרי, דערלה מאח יליף לה. והנה הר"מ ז"ל בפרק עשירי ממעשר שני ונטע רבעי [הלכה ג] ופרק ג' תרומות הלכה ד' ופרק ח' מברכות [הלכה ו] כרבי עקיבא קפריסין פרי האדמה כרבי עקיבא ממש. אבל המחבר ביו"ד [סימן] רל"ד סעיף (א') [ג] פסק לחומרא בארץ ישראל וחוצה לארץ לקולא וברכה נמי לחומרא, ופרי האדמה ממה נפשך יולא וכמו שכתב הטור כאן, ונפקא מינה טובא אם בירך על קפריסין פרי העץ לר"מ לא יצא, ולהמחבר ספק ברכה להקל רולא בפרי העץ. וכן כשמונח לפניו פרי העץ וקפריסין או [קליפת] מרנלי"ן להט"ז [שם]יברך פרי העץ ויכוין שלא להוליא, ועיין סימן ר"ו מ"א [ס"ק] א' ואי"ה שם יבואר *. ובסימן ר"ד יבואר עוד אי"ה בט"ז [אוס] ט"ו. ועיין מ״א אות ל״א חזר וכתב קליפום מרנצי״ן פרי העץ, דלא כעולם חמיד [סימן רג ס"ק ד] שפסק שהכל, ואליה רבה בריש גימ"ל [סימן רג] אות ב' הסכים לעולת חמיד שהכל, דקליפת מרנלי"ן נמי לא נטעי אדעחא למיכל הקליפה ומשליכין אותו ודובשא עיקר כמו אגוז רך המוזכר בסעיף י"ד שהכל במטוגן בדבש, וכן ראוי לענ"ד להורות שהכל וכללא הוא בזה [משבנות זהב אות יב] גבי אגוז רך אעורר עליו עוד בעוה"י וכאן אין להאריך: יח ויש אומרים. עיין מ"ח. לכחורה מחלק ג"כ כפרישה (דרישה חות דן יי ולבוש [סעיף ז] דתמרים שנחמעך "ביד" לא ע"י בישול מודה חרומח טרימא כו', כי הר"מ מודה כל שנימוח ע"י בישול כו'). ומה שכתב מבשמים

רקים), ועיין סימן ר"ד (טעות סופר רי"ד) סעיף י"א [ס"ק] ט"ז בקליפת מרנצי"ן, ואי"ה במ"א [ס"ק] י"ז, ושם בט"ז יבואר זה: [דו אבל. עיין ט"ז. בלבוש (סעיף זן וכן משמע בדרישה (אות דן אבל. לחלק בין תמרים מיעכן ביד ניכר קצת תואר הפרי, ומשום הכי להרמב"ם פרי העץ, אבל פווידל"א אין ניכר כלל, ומדאמר בגמרא שרימא מותר שכר אסור בתרומה, הא כל שהוא אוכל, אף דאין ניכר בלל במילתייהו קיימא, ותרומה וברכה שווין, עיין ברכות ל״ח א׳. מהא דאמר שם ל"ו א' קמחא דחטי פרי האדמה כמו שמן זית ומסיק" הפרי ביכר כלל צורת הפרי העם לית עלויא אחרינא, עכ"פ ראינו אף שאין ניכר כלל צורת הפרי במילתיה קאי, וכן מי שלקות מירקות במילתיה קאי בדף ל״ח ע״ב, יכמבואר בשו"ע בסימן ר"ה [סעיף ב], אלמא במלתיה קאי כל שכן בפווידל"א, וצ"ל דהני אין דרך לכתוש ואדרבה עומדין לאכול כך משום הכי אם שינה שהכל, מה שאין כן שמן זית וקמחא דחטי לרב הודה ומי שלקות דרך הוא בכך, א״כ מה ראיה מייתי הט״ז בשמים" שחוקים בסימן ר"ג סעיף ז' דרך הוא בכך וכמו שכתב המ"א משמו אות י״ח וכן הוא בתרומת הדשן סימן כ״ט. ושם משמע דמשום הכי פאווידל"א צידד [דיברך*] שהכל, דמערבין ג"כ דבש ותבלין ויש תרתי לגריעותא, נשתנו ממש, וגם נשתנו בטעמן, הא פירות נימוחים לגמרי ואין ניכר צורתן וטעמן ניכר, מודה התרומת הדשן דאפשר רמברך פרי העץ. ואמנם מסעיף י׳ פירות ששלקן להרא״ש פרי העץ אף דאין דרכן בכך יש קצת ראיה כמו שכתב הט"ז, ומכל מקום י״ל טעמן ניכר, מה שאין כן פווידל״א דמערבין דבש ותבלין וכמו שכתב בתרומת הדשן שם, והנה כל זה ברכה ראשונה יש תקנה שהכל, וברכה אחרונה קשה אי טרימא עיסה שמיעך ביד פרי העץ הוא הדין ברכה אחרונה מעין שלש, ואי שהכל ברכה אחרונה בורא פשות רבות, ובסימן ר"ח מבואר סעיף י"ג דבורא נפשות רבות: 'מעין שלש אין אחד פוטר חבירו "בבשר" וכדומה, ויש תקנה לאכול פרי העץ מז' מינים, ודבר שהכל, ויצא אח״כ בברכה אחרונה עיין סימן ר״ח [סעיף יח] ותרומת הדשן [סימן] למ״ד. אבל אם אירע שאין לו כי אם ״טרימא״ זו, לטור בסימן ר״ט מעין שלש דין תורה

היינו סייעתא לדברי ט"ז. אך הל"ח [המערני יו"ט] שם [אות נ] הקשה (וז"ל) צל מה שכתב הרא"ש בהלכות ערלה (הלכות קטנות סימן ז) וזה לשונו, הגרעינים גרעין של כל פרי אסורים בערלה, דדרשינן את פריו, את הטפל לפריו, עכ״ל. לפי דבריו הללו משמע דסבירא ליה דאע״ג דמרבינן ליה מאת, ודרשינן הטפל לפריו, אפילו הכי פרי מקרי. דהריבוי אתי לרבות שיהיה פרי, ומכל מקום לשונו שבכאן (ר"ל בברכות) לא משמע כן. ועוד -אם כן מאי אריא גרעינים, אפילו קליפין נמי לברך עלייהו בורא פרי העץ, ביון דגרעינים מאת אתרבי כמו קליפין ומברכים עלייהו בורא פרי העץ, א"כ הכי נמי קליפין. ולא כתב רבינו שמברכים בורא פרי העץ אלא על הגרעינים, שמע מינא דלא סבירא ליה דגרעינים מאת אתרבי, אלא סברא בעלמא הוא דחשיב פרי. וכדמשמע לשונו כאן שכתב אבל גרעינים, עכ״ל הל"ח (המעדני יו"ט). וא"כ יש לומר דמ"א תפס עיקר דברי הרא"ש שבהלכות ערלה, כי בלאו הכי במסכת ברכות אין לשונו מבורר כל כך. וא״כ סבירא ליה להרא״ש דגם גרעין מסברא לאו פרי, אלא דאתרבי מאת שנקרא פרי, א״כ הוא הדין קליפין, וכמו שכתב הל״ח [המעדני יו״ט]. ועל כרחך צריך לומר מה דנקטו התוספות והרא"ש גרעינים, לאו דוקא, אלא הוא הדין קליפין. ובימי חורפי אמרתי ראיה לזה, דפריך שם הש״ס על רב יהודה אמר רב דאמר צלף של ערלה בחוץ לארץ כו', כיון דטעמיה דסבירא (א"ש) ליה להקל כרבי עקיבא לענין מעשר, נימא הלכה כרבי עקיבא לענין מעשר בחוץ לארץ דהוי דרבנן קפריסין פטורים ממעשר, וממילא נדע גם לענין צרלה בחוץ לארץ, ע״ש. ומאי קושיא, הא אפילו הוי אמר דקפריסין פטורים ממעשר בחוץ לארץ, דמזה נדע דלא הוי פירי, מכל מקום סלקא דעתך דלענין ערלה אסורים, משום דהוי שומר לפירי, ונתרבה בערלה מאת פריו. אבל לענין מעשר שומר פטור ממעשר, ולכך איצטריך לאשמעינן דאפילו לענין ערלה מותרת בחוץ לארץ דלא הוי שומר, כמסקנת הש״ס. ומקרוב ראיתי שנדפס קושיא זו בספר צל״ח על ברכות [לו, ב ד״ה ותיפוק] בשם ה״ה מוה"ר אברהם פאסילבורג ומה"ר מאיר פישלס ז"ל. ולדעת מ"א וכפי המובן מדברי הרא"ש בהלכות ערלה, אתי שפיר דכל מאי דמרבינן מאת פריו, אפילו קליפין דהוה שומר, נתרבה דמקרי פירי. ואם כן מקשה שפיר אי הוי אמר דפטור ממעשר, על כרחך לאו שומר הוא ולא נתרבה מאת פריו, וממילא נדע דמותר בערלה. ודע מה שהקשה שם הט"ז על הרא"ש רסבירא ליה דגם על הקפריסין מברך בורא פרי העץ, הא מבואר שם סוף פרק קמא דערלה [משנה ח], סיפא דמתניתן קליפי רמון כו', והגרעינים חייבים בערלה ומותרים ברבעי. ואי אמרת גם ברבעי ראוים להיות אסורים. יכן הקשה פה בספר אבן העוזר [סעיף ג] אהא דסבירא ליה דגרעינים מברכים: עליהם בורא פרי העץ. וכן בספר צל״ח הנ״ל. ולענ״ד לפירוש הר״ש [בערלה ר״ה ומותרין] יפה הקשו, שכתב הטעם שמותרים ברבעי, דתניא פרי, פרי אתה פודה כו׳, אלמא דלאו פירי נינהו. אבל לפי מה שפירש הר״ע ברטנורה אתי שפיר, וזה לשונו (שם כד"ה) ומותרים ברבעי, שנטע רבעי אינו אסור בהנאה כו' כמעשר שני, ואינו מתקדש בקדושת מעשר שני אלא דבר הראוי לאכילה, עכ״ל. א״כ מיירי בקליפים וגרעינים, שאין ראוים לאכילה אלא לצביעה. ולכז בערלה שאסורה בהנאה אסורים. אבל נטע רבעי דמותר

כמו שאבאר אי"ה בסימן (רי"ד) [רד] במ"א אות כ"ג, וכאן בסעיף י"ד הדשן פרי העץ להרמב"ס, (ומשום הכי מייתי ראיה מרש"י לח, א ד"ה

בהנאה [מותר] (ד). והתוספות והרא"ש ילפי מזה גרעינים שראוים לאכילה לברך עליהם בורא פרי העץ. ועיין בספר אליה רבה (סימן רג ס״ק כן מה שכתב לענין מארנצ"ן: (ס"ק יח) ויש אומרים לברך כו'. נראה לי דוקא בגדגדניות שנתבשלו ונימוחו לגמרי כו', אבל בתמרים שנתמעכו לגמרי לא פליג כו'. דאמרינן [ברכות] דף ל"ח (ע"א) טרימא במלתא קיימי, לברך עליו ברכתו כאלו היה שלם. ופירש רש"י (ר"ה טרימא) כל דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק, עכ"ל. ודייק מלשונו הטור והרב ב"י [ד"ה תמרים] ותרומת הדשן סימן כ״ט דאם נתמעכו לגמרי, לאו במילתיה קיימי ומברך שהכל. והרב ב"י פסק כהרמב"ם [ברכות ח, ד], תמרים שמיעכן ביד ועשה מהן עיסה כו׳, דמשמע אפילו נתמעכו לגמרי, מכל מקום מברך בורא פרי העץ. ובתרומת הדשן השאלה לענין גודגדניות מוויינקסלי״ן, שמבשלים ונימוחים לגמרי ומערכים בהן תכלין ודבש, איך יברך. והשיב אחר שהביא דברי רש״י, דמשמע בתמרים אם נימוחו לגמרי מברך שהכל, כל שכן גודגדניות שמערכים בהם תבלין כו', (ולא הביא שם דעת הרמב"ם). אך בשו"ע שכתב ולפי זה הוא הדין בלעטוורי״ן כו׳, לא משמע דאיירי שעירב בהן תבלין, והוי כמו תמרים. ואחר זה הביא יש אומרים לברך עליהן שהכל, והוא דעת תרומת הדשן הנ״ל. וכתב מ״א דנראה לו דרמ״א הכריע להביא דעת יש אומרים לענין פווידל"א, אבל לא לענין תמרים. וכן נראה מדברי הלבוש [סעיף ז] והו והחילוק ביניהן, שבגודגדניות כתב מ"א שנתבשלו ונימוחו לגמרי, והיינו ע"י בישול, שכן דרך הפווידל"א לבשל ועל ידי זה נימח. ובתמרים כתב שנתמעכו לגמרי, ולא כתב נתבשלו ונימוחו, דאין דרך לבשלן אלא נתמעכו ביד. וכן הוא לשון הרמב"ם שהעתיק המחבר, תמרים שמיעכן ביד כו׳. ולכן בגודגדניות כיון שנימוחו ע״י בישול, נתבטל

צורתן ואינן ניכרים כלל תואר הפירות, לכן אבדו ברכתן ומברך שהכל.

מה שאין כן תמרים שלא נתבשלו, אע״ג שמיעכן לגמרי ביד עד שנעשה

עיסה, מכל מקום עדיין רושם צורתן ניכרת שהן תמרים, ולכן במלתייהו

קיימי לברך בורא פרי העץ. וכן מבואר בלבוש (שם) טעם חילוק זה, ע״ש: וכ"מ סימן ר"ד [וכו"] שכתב אפילו הם כתושים ביותר, ר"ל חבושים או

וורדים או פירות שמרוקחים בדבש, הדבש טפל. ואפילו כתושים ביותר,

מברך עליהם ככרכת הפירות. אלמא אפילו כתושים ביותר, במלתייהו

קיימי. ורמ״א לא חלק עליו, אלא דהתם מיירי דעדיין צורתן ניכרת, וכמו

שכתב מ"א שם [ס"ק כב] בשם של"ה [שערי אותיות קדושה, דיני ברכות כלל ה אות

ב], ע"ש: וגם בתרומת הדשן אפשר דמודה בתמרים. אע"ג דראייתו

לגודגדניות הוא מדברי רש"י מה שכתב בתמרים כנזכר לעיל (בריש הס"ק).

י״ל דכוונתו דהא רש״י אפילו בתמרים שנתמעכו לגמרי, סבירא ליה לברך

שהכל, על כל פנים קיימא לן כוותיה בגודגדניות דעדיפא, או מטעם הנזכר

לעיל, או משום שמערבין בהן תבלין ודבש כנ״ל, או משום דאפשר תמרים

יותר דרכן למעכן מגודגדניות, וכמו שחילק אחר זה בין גודגדניות לבשמים,

אע"ג שהתרומת הדשן לא הביא כלל דעת הרמב"ם: וגם בגודגדניות

שנתבשלו כו'. ר"ל דאפילו בגודגדניות לא ברירא ליה לתרומת הדשן לברך

שהכל, א״כ יש לומר דבתמרים מודה לברך בורא פרי העץ: וברוקח כו׳ בתושים מבושדים. הרי דחרירא ליה אפילו מבושלים ונימוחים לגמרי.

ג"כ, ואתי שפיר, כן נראה לפענ"ד ליישב דעתם ודו"ק

- שם בגמרל:
 מוספות שם [ד"ה
 זמל פוסקים [רפנו
 זנה כו, א ד"ה האי דובשא,
 זמ"ש שם פ"ו סימן יב,
 זשב"א שם לת, א ד"ה דכש]:
 - ק. שם בגמרא:
- שס [מ, נ וכת"ק עא:
- ד*. ברכות מהר"ם מרוטנברג סימן ו':ב. הרשב"א שם [לח, א
- ן. יא קב מיקט [מו, מו ד"ה דנק]:
- עם (רא"ע עם פ"ו סימן יח]:

עמרת זקנים

"ן פירות ששראן. פירוש אגסים בגון תפוחים וגודגדניות אפרסקין 'פלוימי"ן יבשים וכיוצא בהם, אף הרשב״א (לת, 6 דמברך דמברך אמימיהן בורא פרי העץ, משום דהני פירות יבשים לית דרכייהו למיכלינהו בעינייהו, אלא למשלקינהו, זלכך לדברי הכל מברך אמימיהן בורא פרי העץ מורי בב"ח ד"ה ואם משל). שכך היה נוהג וכן עיקר. (ב') ועיין במ"א ס"ק (ב') :([25]

יד אפרים

(מ"ז פק"ה) וגראה דהרא"ש לא נתכוין אלא להוכיח בו'. דבריו תמוהים, יפשיטא דרבש האמור בתורה הוא דבש תמרים, דהא לא כתיב תמרים כלל

הגהות והערות

זר] במשנה נרורה ס"ק מכ הכריע לברך מעין ג': זה] תוקן ע"פ מהדורח אמ"ד ח"פ:

זכר המתניתין מוזכר רקשעל היין הוא אומר בפה"ג,יבגמרא שם ע"ב איחא שמןזית מברכין עליו בפה"ע:

דמשק אליעזר)) עיין מענה ברורה (זכ

סימן רג ס"ק ג:

סחן בדפ"א כחוב זיעה:

סטן בברכת אליהו כחב

סהגר"א חולק כאן על הבאר

בחנלה שהביא באות ק מקור

לפסק השו"ע מדברי הגמרא

בקופי ענבים עלמם אלא

מיירי ענבים עלמם אלא

סיירש רש"י שם ד"ה וחומן

ספוניות, ולכן כתב הגר"א

שמקור הדין הוא במהר"ט

מתועל הדין הוא במהר"ם

מתועל הדין הוא במהר"ם

מתועל הדין הוא במהר"ם

מתועל הדין הוא במהר"ם

מתועלבורג, וכן כתב הנת"א

לני בגליון:

ע) ע"פ הדמשק אליעזר:

עאן הב"י הכיא דכרי

הגמרא דף מ, ב בממלמ

הסימן בד"ה ובעודס:

עא*ן בראש יוסף לפנינו

אל נדפסו חידושיו לדף קכ:

עבן תוקן במהדורת ורשא

בפסחים שם במוספות בד"ה

מל"ו. ועיין בראש יוסף

מלא:

הגהות הסמ"ע

מעיף ה חוץ מזיתים יעגבים. כמו שנתבאר לעיל סימן זה דין א' וד':

ים מברך עדיו שהכד. דזיעה בעלמא הוא, דאין נקרא משקה אלא היולא מהזמים וענבים בלבד: כ סופי עגבים. ולא דמי לבוסר בסעיף ב' דמברכין עליו בורא פרי האדמה, שאני בוסר דעומד לעשות ממנו משקה דאשתני לעלוייא, דהיינו יין שמברכין

עליו בורא פרי הגפן, משום הכי דיו דמורידין אומו מעלה אחת ומברכין בורא פרי האדמה, מה שאין כן בסופי ענבים שעומדים לעשות חומך, לכן מברכין שהכל: כא שבשלם ושרפם החום. כא שבשלם ושרפם החום. משמע מלשון רש"י [ברכות מ, ג ד"ה משלי, וד"ה פרין דהעעם (כי) משום דאשתני לגריעותא, עיין ריש סימן ר"ה [מ"ק נ]: כב אלא שהכל. ולא דמי למיא דקלקי בסימן ר"ה קעיף ב", דהנהו כיון

⁹ (ה) דבש ^[17] הוב מהתמרים ים מברך עליו (⁰⁷⁾ שהכל ^[17] וכן ¹³⁾ על משקין היוצאין מכל מיני פירות חוץ מותים וענכים מברך שהכל:

מ (ו) כ (יי) מופי (יי) ענכים שאין מתכשלים לעולם (ז) (כן על י (יח) הנובלות (כא) שהם לעולם (ז) (כן שבשלם ושרפם החום ויבשו י* מברך שבשלם שהכל:

י בח [כג] פירות ששראן או כישלן במים (ח) אף על פי שנכנם מעם הפרי במים אינו מברך על אותם המים כב אלא (יט) שהכל יי (מ) והרא"ש כתב

ועל דבש הזב מהם שהכל, לומר דאפילו בזב מחליו מברך שהכל, וכל שכן ביוצח ע"י כמישה, עכ"ל. ובחמת הוא מילמא דתמיהא, דודאי יוצא טפי על ידי סחיטה וכל דאפילו בזב מחליו מברך שהכל, וכל שכן ביוצח ע"י כמישה, מכ"ל. ובחמת הוא מילחת המוח דובא במולח ביוצח ביוצח

ערך לחם למהריק"ש

אוחם בעין, לא לשלקם ולא לסחטם. אבל מידי דדרכו לשלקו או לסחוט מימיו, הוי מימיו כמוהו. וא"כ פלוימ"ן יבשים, יש לברך בורא

פרי העץ על המרק, דדרכן בשליקה: (מ) והרא"ש כתב דאפשר כו'. ייי זה לשון הרא"ש (ברכות פ"ו סימן ית], אע"פ שאין בו כי אם המרק וטעם הירקות, מברך עליהם כמו שמברך על הירקות עלמם. ולא דמי למי פירות דאמרינן דזיעה בעלמא הוא, לפי שמשקה

פעיף י שהכד וכו'. הכי נקטינן דכיון דהרא"ש [פ"ו סימן יה] מספקא ליה ובזה נסתלק הספק גם נברכה אחרונה ונודאי שמברך בורא נפשות רבות כהרשב"א ז"ל ועיין [סימן] ר"ה דין ב':

באר הימב

מ"ז מגן דוד

תמרים, וא"כ קרא איירי בדבש

הזב מאליו מהתמרים, ובכלל ז'

המינים הוא ומברך עליו בורא פרי

העץ. ולא דמי ליולא מרמונים

ותפוחים, דהני יולאים על (פי)

ןידין יח כתישה וסחיטה, אבל דבש ·

הזב מאליו מהתמרים, היינו דבש

האמור בתורה, עכ"ל. לכאורה

משמע דיש חילוק בחמרים בין

היוצא ע"י עלמו ליולא ע"י כתישה

וסחיטה. וכן הבין הרב ב"י, על כן

כתב, ונראה שדייק רבינו לכתוב

הבישול, ולית כאן בית מיחוש ברכה לבטלה, כן נראה לע"ד:

(ה) דבש הזב מהתמרים. נ"י [ד"ה ועל דנט] כתג נעם הרא"ע

[ברכות פ"ו סימן יב] שכתב על הלכות גדולות [ברכות פ"ו] ואפשר

כחיב דבע ולא כחיב דבקרא [דגרים ח, ח] כחיב דבע ולא כחיב ישובים דבקרא [דגרים ח, ח]

שערי תשובה (יח) הנוכלות. עיין בפנים מאירות חלק א' סימן ס"ה ובהקדמת ספר חק יוסף ובשער אפרים [חלק או"ח] סימן כ"ג וביד אפרים מה שכתבו בזה: (יט) שהכל. עיין באר היטב. ועיין בפנים מאירות חלק ב' סימן ק"צ שחיזק דבריו שבחלק א' [סימן צה] והשיב על השגת השבות יעקב [ח"ב סימן ה]. ומכל מקום סיים בזה, שגם הוא נוהג לברך שהכל על קאוו"י וטיי"ע כמנהג העולם.

[קעט, א סוף הדיפור] פסק, דהמדקדק במעשיו יברך על הפאווידל"א וכיולא בו, שהם מרוסקים לגמרי, בורא פרי האדמה. ואם בירך בורא פרי העץ או שהכל ילא, ע"ש. ועיין יד אהרן [הגה"ט] מה שהקשה על הט"ז. (ועיין בספר אליה רבה ס"ק יב שהשיג על הט"ז בענין פאווידל"א, ופסק כדעת רמ"א, הגא"א): (טז) שהכ"ד. דזיעה בעלמא הוא, דאין נקרא משקה אלא היולא מהותים וענכם בלבד [מ"א ק"ק יט]: (יז) עבבים. ולא דמי לבוסר בסעיף

ב׳ דמברכין עליו בורא פרי האדמה, שאני בוסר דעומד לעשוח ממנו משקה דאישמני לעלויא, דהיינו יין שמברכין עליו בורא פרי האדמה, שאני בוסר דעומד לעשוח ממנו משקה דאישמני לעלויא, דהיינו יין שמברכין עליו בורא פרי האדמה. מה שאין כן בסופי ענבים, שעומדים לעשוח חומץ, לכן מברכין שהכל [מ״א ס״ק כ]: (יח) הגובאות. עיין יד אהרן [הגב״י] שהאריך בזה: (יט) שהבא. ולא דמי למיל דמלקא בסימן ר״ה סעיף ב׳ דהנהו כיון דרוב אכילתן על ידי שליקה, מי שליקהן כמותן. מה שאין כן פירוח דאין דרכן למישלקיה או למססטיה, אלא למיכלא בעינייהו, בהנהו לא אמרינן שיהא מימיהן כמותן, ב״י, הרשב״א [מ״א ס״ק כב]. ומיהו בפירוח יבשים, כגון מפוחים ואגסים גדגדניות פלומי״ן, דברי הכל דמברך בורא פרי העץ, דהא אין דרכן אלא למשליקנהו ולא למיכלא בעינייהו, וכן אני נוהג ועיקר, ב״ח (שם דגדניות פלומי״ן, דברי הכל דמברך בורא פרי הען, דהא אין דרכן אלא למשליקנהו ולא למיכלא בעינייהו, וכן אני מוהג ומיץ מו וכן פסק העולח ממיד [מ״ק מ] דפירוח שרוב אכילתם במצושל, ודאי מים שלהם כמותן, שאם הם פרי האדמה מברכין בורא פרי האדמה, ואם הם פרי הען מברכין בורא פרי הען מברכין בורא פרי האדמה, ואם הם פרי הען מברין בורא פרי הען. ומ״א שכן מסופק פה. ועל קאוו״י וע"ע מברך שהכל, פרח מעה אהרן מלק אלי סימן מבר האדמה, ואם הם פרי הען מברכין בורא פרי האדמה, ואם הם פרי הען. ומ״א פרי האדמה, ואם הם פרי הען מברכין בורא פרי הען. ומ״א ב"ר

הגהות רעק"א

ביאור הגר"א

ן (שו"ע ס"ח) על משקין היוצאין. מולן פירות מכרן כרכת הפרי ח, פרי היב וועד מיח) על משקין היוצאין. מולן פירות מכרן כרכת הפרי ח, פרי יבן, ואפשר דטעמא דגאון כו׳. אבל תוספות [שם לח, א ד״ה האי דובשא] כתב מדע נספרו מיס מייס מלק לו״ת סייתן ו׳. ועיין לקמן סימן ר״י בגליון [ס״ק ז]:

יבן, ואפשר דטעמא דגאון כו׳. אבל תוספות [שם לח, א ד״ה האי דובשא] כתב קדע מיס חלים חלים חלים חלים חלים חלים חלים ועיין לקמן סימן ל"י נגליון [פ״ק ז]: בפשיטות שלא כהלכות גדולות, וכן דעת הרמב״ם [ברכות ח, ד) ולכן כתב הטור
הדב, ב״י [ד״ה ועל]: [יח] וכן כו׳. שם [בברכות) כמאן כו׳. וזהו שכתב [השו״ע] חוץ כו׳, כמו שכתוב במתניתן שם [לה, א] סיו. ועיין תוספות שם [לח. א] ד״ה האי כו׳: [יט] וסעיף פן פופי כו׳. טור בשם מהר״ם מרוטנברג סיו [ברכות מהר״ם סימן י]. ואף שהטור חלק עליו ודעתו לברך בורא פרי האדמה כמו בבוסר דעת השו״ע כר״ם מרוטנבורג ועיין מ״א וס״ק כן. וכן כתב הב״ח [ד״ה וכל]. וכתב [ב״ח] דלא עדיפי מנובלות וכמו שמבאר (שם) והולך ^[ו] [כאן בשו״ע]: [כ] וכן מתני ממניתן שם [ברכות] מ׳ ב׳: [כא] שהם כו׳. גמרא שם, איכא דאמרי בשלמא כו׳, אלא בנובלות כו׳: [כב] שבשלם כו׳. רש״י שם [ד״ה בושלי כמאן. אבל הרמב״ם [בפירוש המשניות ערלה פ״א משנה ח] ותלמידי רבינו יונה [ברכות כח, ב ד״ה על החומץ] והר״ש בפרק א׳ דערלה [משנה ח] ובפרק א׳ דרמאי [משנה א] והרא״ש שם [בפירוש לערלה], וכל המפרשים פירשו שאינן מתבשלין באילן. וכן כתב הטור בריש סימן ר״ד. ואשתמיטתיה להב״י שהשיג בריש סימן זה על הרביים [נתיב טז ח״ב קמג, ג]. וזהו דעת הרמ״ם [ברכות מהר״ם שם] בסופי ענבים. וכן דעת הרמב״ם [ברכות ח, ח]. ועיין ספר (ט״ו) [ט״ז] [סימן ר״ד כיים שסובר שרמב״ם וטור פירשו תמרא דזיקא, והוא טעות גדול, דבגמרא אמרינן דלכולי עלמא בורא פרי העץ, ואם איתא [בהב״ח], לימא כהו״ ביו״ד סימן ר״ד ו"ד מעור באדמה כו׳. וזה אינו בשום מקום, וע״ש ומה שכתבתי שם [פרן [כג] |פעף ין פירות כו׳. והרא״ש כו׳. כמו שכתוב שם [ברכות] ל״ט א׳, מיא מיא מים

דכולהו כר׳. ולא דמי למה שכתוב בסעיף ח׳, על כו׳. דשם אין טעם הפרי במשקה וויעה בעלמא הוא, מה שאין כן בבשלן. וזה שכתוב (שם כגמרא) ומיא כו׳.

בקרא, ואפילו הכי חשבינן

ליה מז׳ המינים, משום

ברך מספק, ולדידן (לו) [לא] דספק הוה, עיין מ״א [סימן] קע״ב' יברך ס״ק ג] מכל מקום אין לברך כלל מספק לא בורא נפשות רבות ולא :מעין שלש 🗥 א, וצ״ע. ועיין מ״א אות י״ח ואי״ה שם יבואר עוד רבש. עיין ט"ז. הרא"ש ברכות ל"ח א' [פ"ו סימן יב] דובשא רתמרי שהכל, והגאון [בה״ג ברכות פ״ו] אמר ״בעירבו״ במים, הא

לבד פרי העץ, וכתב הרא"ש דלא דמי כו׳, והבין הב"י [ד״ה והרא״ש בתבן ברא"ש [פ"ו סימן יח] דסובר באמת דסחיטה וכתישה גרע מיוצא מאליו אבל בישול עדיף מכל, ולפיכך לדידן דפסקינן כאן דבש הזב מאליו שהכל כל שכן סחיטה וכתישא דגרע [מיוצא] מאליו, ובסעיף יו״ר להרא״ש במי פירות ע״י ״בישול״ פרי העץ וע״י סחיטה שהכל כמו שכתב המ"א אות כ"ג, והכין הוא וודאי להרא"ש דסחיטה וכתישה בפירות גריעי מעל ידי בישול שהרי בדף ל"ט (שם סימן יח) כתב ומיא דשלקי בפירות אם בישל הרי כפירות ול"ד למ"ש זיעה (ל״ח א׳) דבישל במים כו׳, ולעיל [סימן יב] ע״י סחיטה יין תפוחים כו׳, אלמא להרא״ש סחיטה גרוע מבישול וכמו שכתב הטור בסימן ר״ה ועיין ט״ז [סימן] ר״ה אות וי״ו, וצ״ע טובא מ״ש רשם יוצאין מעצמן דיין תפוחים כו' ע"י סחיטה הוא ואפילו הכי הלכה כרבי יהושע [ברכות לח, א] דאין מחויב חומש וגריעי מבישול, אבל בחידושי הרשב"א בדף ל"ח (ע"א ד"ה רבשן משמע דסחיטה כבישול ממש, וקשיא ליה מיא דשלקי כשלקי ולמה יין תפוחים לא, ותירץ דהתם דרכן למשלק מה שאין כן יין תפוחים, והרא"ש אין מחלק בין דרך למשלק, רק סחיטה גריעי מבישול, והשתא לכאורה המחבר כאן סעיף יו״ד פסק כדיעה א׳ בסתם כרשב״א, והיינו מקושיא דמיא דשלקי וסובר סחיטה כבישול, ובסימן ר"ה סעיף ג' פסק סחטן אין מברך אלא שהכל, לכאורה אחז החבל בתרין ראשין, ובחדושינו [ראש יוסף שם לח, א ד״ה ולפי] הארכנו. עוד כתבנו שם [ד״ה עיין ט״ז] דבשאר פירות הסברא והחוש נותן סחיטה יותר עדיף מיוצא מאיליו, ובתמרים טבעם הוא כשיש רוב שומן בהם זב מאליו הוא העיקר הפרי, וזה טענת הגאון מדשביק קרא תמרים ושיבת ארץ ישראל כזב דבש, שמע מינה זה הטוב והעיקר אבל כשאין בו רוב שומן ונסחט אין כמותו. ומכל מקום למדנו לרא"ש [בזב] מאליו או סחיטה וכתישה אין כבישול ולרשב"א סחיטה כבישול, ויין ושמן אף [בזב] מאליו פרי הגפן ופרי העץ כמבואר בחידושי הרשב״א ל״ח א׳ [שם],

[ב] ומשנה (תרומות פי״א משנה ג] דאין סופגין (וכר׳) אלא על ״היוצא״ כו׳ בין מעצמן או סחיטה, יע״ש. ועיין פרק י״א דתרומות במשנה פרט ג׳, דבש תמרים, וחומץ סיתווניות, ויין תפוחים, ושאר מי פירות למה פרט, וברא״ש [בפירושו שם אות ד] בתוך פירוש הר״ש בדפוס אמשטערדאם העיר בזה, לשיטתיה דסחיטה וכתישה אין כבישול ולדידיה בתרומה אם בשלן חייב חומש על המים, אבל להרשב"א פרט יין תפוחים דומיא דהנך דאין דרך למשלק, הא פירות שדרכן למשלק ״ולמסחט״ משקה כמותן, ודבש לאפוקי מהגאון וטענתו שבח ארץ ישראל, וחומץ סיתווניות דלא תימא דהיוצא עיקר הפירי כמו שכתבו הר"א [הראכ"ד מובא ברשב"א] וחידושי הרשב"א ז"ל [שם], עיין מ"א אות כ׳ ובחדושינו שם הארכנו * וכאן אין להאריך: (ו) סופי ענבים. עיין ט״ז. כעין זה פירש בעטרת צבי אות י״ב דממה נפשך אם הוא פרי יברך פרי העץ ואם לאו שהכל, מה שאין כן בוסר עכשיו אין עיקר הפרי וכשנגמר יהיה פירי כר׳, ואי״ה במ״א אות כ׳ יבואר עוד. עיין מ״ש באות ח׳: (ז) וכן. עיין ט״ז, בסימן ר״ד אות ג׳. ועיין אליה רבה כאן אות י״ג, ואי״ה שם בסימן ר״ד יבואר: (ח) אף עד פי. עיין ט״ז. ברכות ל״ח א׳ וב׳ גבי דובשא דתמרי ומיא דסילקי דעת חידושי הרשב״א דסחיטה וכתישה כבישול, ומחלק בין דרך למשלק או למסחט מיא כמותו, ואין דרך למשלק ולסחוט אין כמותן, ובחדושי [ראש יוסף] שם [ד״ה ועדיין] הקשיתי אטו ירקות דרך למשלקינהו כיפי תלה לה, כיון דזיעה הוה אף דרך בישול, וצ"ל דהוה שלא כדרך הנאתן ולא נטעי אדעתא דכך ולאו ממש זיעה הוה, ולשון הלבוש בסעיף ח׳ ״דנקרא״ זיעה מה שאין כן ענבים וזיתים למשקין עבידי, והוא הדין ירקות דרך למשלקינהו גם המשקין על ידי שליקה כמותם והוא הדין בדרך למסחט כו׳. ומה שקשה לזה מטעם כעיקר י״ל דהוה שלא כדרך הנאתן כאמור. ובר״מ פרק ח׳ מהלכות ברכות הלכה ב׳ כתב הסוחט פירות מברך שהכל, ובהלכה ד' ירקות שדרכן להשלק מברך פרי האדמה דבש תמרים שהכל, הנך רואה שסובר כחידושי הרשב"א שמחלק בין דרכן בכך או לאו, ומה שהתנה ששלקן לשתות מימיהן עיין כסף משנה שם, ומ"א [סימן] ר"ה אות וי"ו ויבואר אי״ה שם, וכתב [הר״מ] דבש תמרים כאן להוציא מדעת בעל הלכות גדולות, ולא כלל (בה״ג) [בהלכה ב] לומר אף שלק תמרים מברך פרי העץ לאפוקי מהר״א ז״ל איש ריבו הובא בחידושי הרשב״א ברכות ל״ח [שם] שסובר דכהאי גוונא פרי העץ, יע״ש. ובכסף משנה [שם הלכה דן הכיא דברי הרא"ש אדברי הר"מ, ואיני יודע [ד]משמע דר"מ כחידושי הרשב"א וכאמור. אבל הרא"ש סובר סחיטה וכתישה אין כבישול והם כזיעה, מה שאין כן בישול לאו זיעה הוה, ואף אין דרכן למשלק פרי העץ, ובסחיטה אף דרכן למסחט שהכל, באופן שהרשב״א ורא"ש חלוקין בתרתי. ולרא"ש טעם כעיקר דבר תורה בזיתים וענבים או בכל פירות בבישול, הא סחיטה וכתישה וציר ע"י מליחה לאו טעם ממש הוה בשאר פירות, וכבר יש לנו אריכות דברים בסוגין דחולין ק״ך שא⁴ ופסחים (כ״ח) [כד, כ] עבו ואי״ה בהלכות פסח בפתיחה [לסימן] תמ״ב בטעם כעיקר יבואר זה. ובב״ח [ר״ה ואם כשל] כתב בשו״ע לא הכריע, ולפי הכלל דיעה א' בסתם, כחידושי הרשב״א, וכל שכן דמשמע דר״מ סובר כן. והמחבר בסעיף ח׳ דבש מתמרים וכן שאר פירות, לכאורה זו ואין צריך לומר זו, אלא לומר בשאר פירות ע"י בישול, וכזה יהיה כוונת עולת תמיד [ס"ק ט] הביאו אליה רבה אות י"ד דבסעיף ח' סתם ובסעיף י' הביא פלוגתא והבן. ועיין מה שאכתוב אי״ה באות ט׳ מזה ובאות יו״ד: (מ) והרא"ש. עיין ט״ז. הרא״ש אין מסופק שהרי כתב הטור בסימן ר״ה ולא דמי למי פירות דעל ידי בישול יותר כו׳ הרי חילוק הרא״ש, והלכה כתב הט״ז ז״ל קצוות, באין דרך לשלקם ולשוחקם (כאלו אמר לסוחטם)

מחצית השק?

מכל מקום מברך בורא פרי העץ, א״כ על כל פנים בלא נתבשלו יש לברך (ס"ק כ) סופי כו'. שמברכין עליו בורא פרי הגפן. ודי כשהוא בוסר, דנחתינן בורא פרי העץ. והט"ז [ס"ק ר] כתב לברך גם על גודגדניות בורא פרי העץ: חד דרגא לברך עליו בורא פרי האדמה, מה שאין כן סופי ענבים דעל

(כנ) מ"ז סק"ה דמעם הגאון. דפסק לכרך כורא פרי הען על דכם חמרים: (כג) מג"א סקכ"א משום דאשתני לגריעותא. זנטלס החום הוי נמשל באור, וירקות שדרך לאוכלן חיין בריש סימן ר"ה, דהוי אשתני לגריעותא ומברך שהכל, הכי נמי בפרי העץ שדרכן לאכול חיין, ובשלם ואישתני לגריעותא, נחית שני דרגא ומברך שהכל. ולפי שבסעיף י"ב בפירוח לא כחב בבא זו בהדיא, דאם דרכו לאכול חייו כו'. לכו מוכיח המ"א מכאו. ועייו ט"ז סימו ר"ה ס"ה ג'.

שחוקים (בסימן ר"ג סעיף ז', טעות סופר ר"ד) אע"ג דנשתנה טעמו ושחוקים ביותר ודומים לנימוח בבישול מכל מקום דרכם בכך, ועיין סימן ר"ד במ"א אות כ"ב מזה. ועיין ט"ז אות ד' דאין ראיה ממי שלקות או דבש הזב מתמרים לדעת הגאון פרי העץ דהני דרכן בכך ולא נשתנו טעמן מה שאין כן נפאווידל"א, יע"ש: ימ מברך עדיו שהכד. עיין מ"א. הא זחים וענבים הן שינאו ע"י סחיטה או מעלמן, מברך פרי הגפן על היין, ושמן פרי העץ, דומיא דגש הזב כו', ועיין ט"ז [ס"ק] ה' אי"ה יבואר שם. עיין ר"מ פרק עשירי הלכה כ"ב מהלכות מאכלות אסורות כל המשקין מפירות "כמותן" ואין לוקין אלא בזיחים וענבים, ועיין לחם משנה, ולי קשה מסוגים דברכות ל"ח ה', ובהלכות ברכות פרק ח' הלכה ב' פסק דהוה זיעה, ולמה כתב שם "כמותן" איסור חורה כרבי יוחנן פסחים (כ"ה) [כד] ב' לא [הוי*] זיעה. ועיין [נפירוש המשניות להרמב"ם] פרק י"א תרומות [משנה ג] מה שכחב כי כן מנהגם איין ושמן קאי, דלא חימא דהוה שלא כדרך אכילה, ובחדושינו [ראש יוסף שם לת, א ד"ה כתב] כתבנו מזה: 🗅 ב סופי ענבים. עיין מ"ח. הם דברי הב"ח [ד"ה וכל מיני]וכחב שם עוד ולח עדיף מנובלות תמרים שלא נתבשלו כל צורכן שהכל, יע"ש. והנה נובלות יש שלשה פירושים, [א'] בושלי כמרא שרפס החום ונשתנו לגריעותא [רש"י ברכות מ, ב ד"ה בושלי כמרא], ב' פגין נפלו בעודן פגין [רמב"ם פירוש המשניות ברכות שם], ג' שאין מתבשלות לעולם [פירוש הר"ש ערלה פ"א משנה ח ד"ה והנובלות], ובסימן ר"ד בט"ז אי"ה באות ג' יבואר. ומשקה מבוסר כעת לא ידענא אם יברך שהכל או פרי האדמה כמו על הבוסר בעלמו ואי"ה יבואר לקמן מזה, יע"ט *: כא שבשלם ושרפם החום. עיין מ"ח. רש"י נרכות מ"ם ע"ב ד"ה פרי העץ שלא נשתנו לקלקול, ובושלי כמרא (שם ד"ה בושלי כמרא] בשלום ושרפום החמה, הוה כפירות טובים חיין יותר ממבושלים, שהכל כבישול, ומה לי בשלום החמה, ולפי זה אפילו פרי העץ שנשתנה בבישול מורידין ב' מעלות לשהכל, וכן משמע בר"מ פרק ח' מהלכות ברכות הלכה ג' פירות או ירקות שדרכן לאכול חיין שלקן שהכל, ורי"ף [שם כו, א] פוסק תומי וכרתי במשול פרי האדמה ברכות ל"ח ב', ואיך יפרנס הא דמ"ם ב' בושלי כמרא, וכשלמא למאן דאמר בל"ח בי כן, יפרש פגין או אין מחבשלין לעולם, מה שאין כן הרי"ף סחם בנובלות, ל"ל פירוש אחר * והבן, ואי"ה בסעיף י"ב במ"א [אות] כ"ט וסימן ר"ד [אשל אברהם אות] ב' וסימן ר"ה סעיף א' יכואר עוד: כב אדא שהכד. עיין מ"א. דלא כט"ז [ס"ק]

אפשר דבההוא מודה המ"א כיון שנשבח, ועיין ודו"ק: (מי) מ"ז סק"מ זה לשון

הרא"ש אע"פ. כן כתב הרא"ש אהא דאמרינן בש"ם [נרכות לנו, א], מיא דכולהו

שלקי (ששולקין ירקות בהן) כשלקי ומברכין בורא פרי האדמה. והקשה ממי פירות

שבסעיף ח', ומחלק דמשקה היוצא מהפירות אין לו טעם הפרי, ואפשר דעל ידי

משול דין הפירות כדין הירקות. נמצא דלשון אפשר שכתב הרא"ש היינו בפירות,

משום דנוכל לומר דפירות גרוע להא מילתא מירקות, ואפילו ע"י בישול אין

דכתיב דבש, והיינו דבש תמרים. וכן אמרינן, דנאמר לשיעורין דבש ככותבת הגסה [סוכה ו, א], עיין ברש"י שם [ד"ה דכש]. וגם כי תאנים ורמונים בהדיא כתיב בקרא, ומדקא חשיב אח״כ דבש, על כרחך כי היינו דבש תמרים. וכוונת שר״ל ,הרא"ש פשוט דבשלמא אי הוי כתיב תמרים בקרא, שפיר אמרינן דרכש היוצא הוי כשאר משקים היוצאים מהפירות. אבל כיון דבקרא כתיב דבש, ממילא אמרינן דגם הדבש הוא בכלל ז' המינים. ולהכי נקט קרא דבש, לגלויי דגם הדבש בכלל, וכל שכן התמרים עצמן. אך ראכתי קשה, דמה בין זה. ליוצא מתאנים ורימונים ותפוחים דאמרינן זיעה בעלמא הוא, וא"כ דדבש האמור בתורה, הכוונה על התמרים עצמם. לזה אמר הרא"ש דלא דמי, דהתם שאין המשקה כנוס בתוכן עד שיצא מאליו, הוי זיעה בעלמא, מה שאין כן דבש הזב מאליו מהתמרים, הוא בכלל ז' המינים, ומברך עליו בורא פרי העץ. וכן כתב המעדני מלך [מעדני יו״ט סימו יב אות רן, פירוש דברי הרא"ש בקצרה. ומה שכתב הט״ז, דבתאנים אינו יוצא מעצמן אלא על ידי ואינו כתישה זיכה סחן הנאמרת אצל דבש. ראיתי בספר נזירות שמשון להגאון מוה׳ שמשון חסיד שהשיג עליו, בסוף כתובות (קיא, כ) דשם איתא, כדכש הזב מתאנים, היינו דכתיב זבת חלב ודכש. ולכאורה משם תקשי גם על הרא"ש גופא, דהא דבש תאנים נמי זב מאליו. וצ"ל דודאי דכש דכתיב בקרא קאי אדכש תמרים, דהא תאנים בהדיא חשיב משבעת המינים, ואינו זיעה בעלמא, כיון שדרכו לצאת מעצמו, ואע"ג דגם תאנים לפעמים הוא זב מעצמו, מכל מקום אין דרכו כל כך כמו דבש תמרים, שיהיה כמו הפרי עצמו. והא דקאמר התם היינו דקאמר זכת חלב ודכש, דרך רמז בעלמא קאמר הכי לצחות לישנא. לפי שראה שנתערב הדבש עם חלב העיזים, כרמשמע התם, ע״ש. אבל עיקר דבש האמור בתורה הוא דבש תמרים, וצ"ע. ועיין בירושלמי ביכורים ופ״א הלכה גן, דיליף מדכתיב וכפרוץ הדבר כו׳ [דכרי הימים ב לא, ה], דדבש הוא תמרים, ולא דבש ממש, ע״ש. והביאו כמשנה למלך פרק (ג') [ב] [חלכח יט] דביכורים, והיינו במעשרות. דמחייב ובתוספות (עירובין לכ, א ד״ה תאנים] מבואר בכמה דוכתיה דאי מעשר פירות דרכנן גם מעשר תאנים : דרבנן

(שם סק"ו) דהיינו לרבי מאיר חשיבנן איילונית בקמנותה כו'. דבריו נפלאו, דהתם הפירוש שאיילנות אין לה ימי נערות, רק תיכף אחר שני קטנות יש לה דין גדולה